

List of main scientific results
that made it possible to achieve impact
Department of Research on Scientific and Educational Methodologies and Practices.

1) Topic "Sociocultural and Cognitive Factors of Transformations and Integrations of Methodologies of the Humanities and Natural Sciences"

Duration January 2018-December 2020

Topic leader: Doctor of Philosophy, Professor - M. Yu. Savelyeva

Fundamental departmental topic.

Customer - NAS of Ukraine.

State registration number 011U7003288

The main results of the study are formulated in a number of theses that contain scientific novelty:

1. The basis of the methodological culture of a modern scientist is knowledge about the problematic nature of the existence of the world and man. The philosophical basis of this culture is the basic provisions of modern philosophy in their correlation with the provisions of postmodern philosophy. The peculiarities of the formation of the methodological culture of scientists largely depend on the transformation processes that take place in the spheres of humanitarian and natural knowledge. The insufficient attention of philosophy and science to issues of methodology is obvious. It is possible to state the crisis state of the latter.

2. Analysis of research in the field of philosophical anthropology in Ukraine (in the context of the risks of methodological hybridity tendencies) shows that the project of complementary cognition plays a decisive role for the latest methodologies of human sciences. For Ukrainian philosophical anthropology, this means reintegration with classical and non-classical epistemological traditions to substantiate new principles of the integrity of human existence.

3. The methodology of the humanitarian and social scientific disciplines under modern conditions is undergoing significant changes, which are associated, first of all, with the socio-cultural transformations of societies, generated by powerful global processes that currently determine not only the movement of financial flows within the global world, but also the socio-economic and spiritual-cultural development of individual societies and the world as a whole. Hence the need for critical awareness of the ideological foundations of the development of modern societies. The methodology must carry knowledge that will provide an understanding of what is really happening in socio-cultural existence. After all, it is the understanding of reality, the real assessment of the states of social existence that is a prerequisite for the accumulation of certain knowledge in techniques, approaches, principles, methods, analytical discourse, etc.

4. One of the reasons for the crisis of methodological knowledge is the difficult situation in the modern perception by specialists of the intellectual cultures and social practices (including their methodological components) that were quite widespread until recently, which are commonly called modern and postmodern. There is a powerful criticism of the culture of modernity, especially the style of thinking characteristic of it with the use of the corresponding categorical apparatus. It is argued that the worldview and methodological attitudes proposed by modernity allegedly unambiguously opened the way to ideological totalitarianism, utopian projects of reforming societies, repressive social practices, etc. In fact, as it turned out in the process of scientific research, the logic of the "modern" tradition ended in the "degeneration" of the culture of problematic thinking, formed to a large extent precisely by the modern intellectual tradition. Postmodernism became a powerful "negation" of the previous (modern) culture in general and the style of thinking promoted by it in particular, a "program" of resistance of the individual to the general, a "cult" of the plural, a "distributor" of individual rights to the special, independent, unique, personal. At the same time, it did not create a "social" instrument of harmonizing these principles in the social whole. Thus, it involuntarily replaced "general" thinking with uncritical mythological thinking.

5. The hope that the "classical" monologue of idealistic transcendentalism would change to a "non-classical" dialogue of interpretive, argumentative, consensual thinking and practice was not justified. Ideologies that relied on "general" ideas (in fact, on universalist thinking) were replaced by ideologies that were oriented more not on "rationality", criticism of the existing state of affairs and at the same time the search for a theoretically reasoned way out of existing negative social circumstances, but on such a "general" as a social myth, of course, in its new "ideological" coloring. Based on from the above, it can be assumed that the consequence of this was the replacement of categorical-conceptual, conceptual-theoretical (problematic) thinking, argumentation by logical means of understanding reality with sensory-figurative representations of it, characteristic of mythology, that is, the "accumulation" of experiences, which lead not to solving problems, but to the accumulation and unpredictable release of negative political "energy" of dissatisfaction with the existing state of affairs.

6. The dominance of such "thinking" by images, the attraction of the human "spirit" to the emotional perception of reality, outside of its explicit theoretical awareness (when even the arguments of reason turn out to be alien to the existing mytho-"logic" by their laws) can only lead to the accumulation of socio-cultural problems, but not to their solution.

Forecasts, assumptions: the results of the conducted research show that the above-mentioned reasons for the crisis of methodological consciousness converge in one thing: social mythology has a powerful influence on modern socio-cultural development. It is it that creates the grounds for discussing in public discourse such phenomena as fakes, social illusions, political (social) myths, pseudo-realities, false "truths", etc. It is possible to assume without any exaggeration that in modern society the function of myth can be taken on not only by literature and art, but also by science, which is also not alien to the temptation, for example, in historical, political, sociological, economic or philosophical discourses to rely on mythologically (to one degree or another) interpreted "reality". It is possible to effectively combat these processes only on the condition of consistent, systematic use of all the experience of the methodology of cognition accumulated throughout history.

According to the results of the planned research

— 56 publications were published in domestic and foreign scientific periodicals, in particular the collective monograph "Sociocultural Preconditions for the Transformation of the Methodology of Science" (K.: Chetverta Khvylya, 2020. — 220 p.; https://cgo.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Monogr_Sav_Suh.pdf)

The authors focus on some issues of the formation and functioning of the methodology of science in view of the development of globalization processes in the world scientific community. Special attention is paid to the analysis of the place and role of philosophical methodology and its influence on the state of modern science, as well as some patterns of the formation of the scientific and philosophical culture of a young scientist today.

An analytical note "The Use of Methodologies of the Humanities and Natural Sciences in the Study of Social Processes" was prepared and sent to the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Education, Science and Innovations No. 220/73 dated 11/16/2020, which substantiates that in modern society the function of myth, albeit with significant reservations, can be performed not only by literature and art, but even by science, which is also not alien to the temptation to interpret the named phenomena in its own way (M. Yu. Savelyeva).

An analytical note "Methodology of Research and Resolution of Crisis Situations in Society" No. 220/74 dated 11/16/2020 was prepared and sent to the National Institute for Strategic Studies, which substantiates that the capitalist economy has deprived the phenomenon of crisis of something unusual, and the policy of globalization has made the crisis "as normal as any other phase of the historical process" (M. Yu. Savelyeva).

Prepared and sent to the Taras Shevchenko National University of Kyiv (№220/85 dated 11/30/2020) and the Ministry of Education and Science of Ukraine (№220/84 dated 11/30/2020) special course "Mythological aspects of social processes in the era of globalization" and special course "Anthropological issues in modern Ukrainian philosophical thought" No. 220/85 dated 11/30/2020 (M. Yu. Savelyeva).

The results of the research work were approved by the performers at 38 scientific conferences and round tables.

The results of the research can be used for the further development of scientific and research issues in applied areas of knowledge; can be used at the stages of methodological substantiation of a whole complex of topics in the areas of history of philosophy, social philosophy, political analysis, sociology of culture, psychology, ethics of science, as well as in social work, management activities, etc. In addition to historical, historical-philosophical, socio-cultural, etc. aspects of the analysis, the material developed in the course of scientific research can serve to determine ways to optimize modern social processes, update various branches of socio-cultural life - from economics, politics to law, education, etc. Certain provisions of the planned research can be used by state authorities in practical activities related to the formation of effective

state policy in the aspect of science, education and scientific and technological progress and in general the ethical dimensions of society for the development of Ukraine.

A certificate of implementation was received under the signature of the Head of the Department of Philosophy and Methodology of Science of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Doctor of Philosophy, Prof. Dobronravova I.S.

Certificate
on the implementation by Taras Shevchenko National University of Kyiv of the results of the implementation of
the topic "Sociocultural and cognitive factors of transformations and integrations of methodologies of the
humanities and natural sciences"

<p style="text-align: center;">Довідка про впровадження результатів виконаної теми «Соціокультурні і когнітивні чинники трансформацій і інтеграцій методологій гуманітаристики і природознавства», дослідженої у Центрі гуманітарної освіти НАН України (2018-2020 рр.) керівник д.філос.н, проф. Савельєва М.Ю.)</p> <p>Актуальність розробки викликана необхідністю поглибленої загальноосвітньої та загальнометодологічної підготовки майбутніх фахівців, здатних вирішувати складні завдання народного господарства і приймати ефективні рішення в соціальній практиці. Це завдання вважається вкрай важливим, оскільки складність і суперечливість явищ соціального життя часто трактується далеко неоднозначно різними суб'єктами історичного процесу в залежності від їх національних інтересів і ціннісних настанов. Виконання цього завдання безпосередньо залежить від засвоєння раціональних ідей духовного досвіду і всієї сукупності знань про розбудову всесвіту і його законів, загальнолюдських цінностей і смисложиттєвих орієнтацій у всіх сферах життєдіяльності людей. Такого роду знання можна отримати лише на основі глибокого засвоєння цінностей і кращих традицій світової та вітчизняної культури, вироблених у сфері філософії. Осмислення і систематизація цих знань є найважливішою умовою формування дійсно наукового світогляду і ціннісних орієнтацій, що дозволяють намітити шляхи розвитку цивілізації.</p> <p>В умовах глобалізаційних викликів особливого значення набуває методологічна культура суб'єктів наукової і технологічної сфер, що безпосередньо залежить від інтенсивності освоєння ними філософського знання, оскільки саме філософія в концентрованому вигляді містить весь зміст духовного досвіду людства, виступаючи засадою розвитку науки і квінтесенцією людської культури. На підставі цього можна зробити висновок, що філософія, єднаючись з наукою, становить ядро світогляду, бо покликана визначати основні напрямки стратегії виживання цивілізації, оскільки ні окрема людина, ні суспільство в цілому не можуть ігнорувати світоглядні принципи (настанови) і ціннісні орієнтири.</p>	<p>Отримані результати виконання науково-дослідної теми «Соціокультурні і когнітивні чинники трансформацій і інтеграцій методологій гуманітаристики і природознавства» в Центрі гуманітарної освіти НАН України (2018- 2020 рр., керівник — д. філос. наук, професор М. Ю. Савельєва) дозволяють говорити про можливість обґрунтування цих смисложиттєвих орієнтацій на основі пізнання законів природи і розвитку суспільства і визначення місця людини в структурі універсуму. Зазначені матеріали також будуть корисними в організації навчального процесу, розробці відповідних навчальних програм, підготовки методичних матеріалів, читанні нормативних та спеціальних курсів лекцій, проведенні семінарських занять, написанні рефератів, організації колективів.</p> <p>Дослідження носить фундаментальний і водночас практично спрямований характер, оскільки орієнтоване на формування загальних норм філософської методології, а також опанування новими методологічними розвідками і пошуками дієвих шляхів їх практичного застосування з огляду на прискорення розповсюдження процесів глобалізації на сферу наукового та філософського знання.</p> <p>Матеріали досліджень отримали відображення у колективній монографії «Соціокультурні передумови трансформації методології науки» (К.: Четверта Хвиля, 2020. — 220 с.) та низці статей, надрукованих у фахових вітчизняних та міжнародних виданнях.</p> <p>Завідувачка кафедри філософії та методології науки Київського національного університету Імені Тараса Шевченка, доктор філос. н., проф.</p> <p style="text-align: right;">ДОБРОНРАВОВА І. С.</p>
--	---

2) Topic Scientific discourse: cognitive and cultural and educational contexts

Duration January 2019-December 2021

Topic leader: Doctor of Philosophy, Associate Professor - Yu.A. Ishchenko

Fundamental departmental topic.

Customer - NAS of Ukraine.

State registration number 0118U001486

The main results of the study are formulated in a number of theses that contain scientific novelty:

For the first time:

- a distinction is made between the concepts of "discourse" and "discursiveness", understanding the first as a complex linguistic-speech-thought formation transmitted in the manner of speech, the second as a logical-conceptual sequential connection of judgments (statements, reasoning) in their systematicity, validity and derivation of conclusions (syllogisticity);

- distinguishing between the concepts of "discourse" and "discursiveness", distinct concepts that describe and explain any discourse (rhetorical, didactic-pedagogical, artistic, religious, philosophical, etc.) such as "order of discourse", "authorship", "addressability", "informativeness", "intertextuality" and, in fact, the concepts of scientific discourse - "problem", "objectivity", "intentionality", "criticality", "logical consistency", "systematicity", "substantiation", etc.;

Clarified:

- on this basis, the cognitive sphere of scientific discourse as the unity of language, consciousness, thinking;

- the concept of "concept". "conceptualization", "discourse conceptualization":

Developed:

- the concept of "intentional context" of scientific discourse as such, which specifies it as properly scientific and distinguishes it from other types of discourse;

- understanding of scientific discourse as action and event;

- the concept of discourse practice and discourse formation as paradigmatics of teaching scientific discourse;

- understanding of forms and methods of applying the concepts of scientific discourse = objectivity, problematization, criticality, intertextuality - in educational practice, primarily in teaching scientific discourse.

The study also traces the historical phases of the formation of theoretical science, which were successively replacing each other cognitive formations: *empeiria* - *technē* - *epistēmē*.

The relevance of the development is caused by the need to train qualified and creative scientific personnel for the Ukrainian state. The transition from "knowledge education" to "competence education" requires a change in the role of philosophical education in the training of scientists, which should form not only a worldview and methodological culture, but also the communicative competence of researchers, that is, the ability to "publicly apply one's mind" with the corresponding discourse competencies: speech, argumentative-discursive, professional, moral-ethical, etc. And this is the formation of the personality of a scientist as a competent citizen who has the courage to publicly defend his opinion, that is, to competently participate in public discourse. The education of such a scientist is the responsibility of both philosophy and philosophical education.

The results of the scientific research on the problem of scientific discourse and its philosophical, educational, worldview and methodological foundations give grounds to speak about positive achievements in solving the task set before the researchers, namely - to clarify the nature of scientific discourse and ways of mastering it in education. The social and economic significance of intelligence is determined by the huge role that scientific knowledge plays in the creation of modern civil society and the knowledge society in Ukraine. The philosophical and methodological education of a scientist is aimed, first of all, at the formation of a high methodological culture of the researcher and the formation of him as a creative and at the same time responsible personality. This, along with his mastery of the previous research experience includes the formation of knowledge and skills of scientific research, and therefore - training in scientific discourse. The latter is based on the development of cognitive skills based on mastering the form of rational, substantiated, argumentative and objective thinking, which unfolds in stable discourse and communicative communities.

The conducted scientific research work on this topic allowed us to obtain significant expert and scientific results that outline ways to overcome existing shortcomings in the humanitarian and philosophical education of young scientists, in particular, through the formation of critical thinking as a necessary prerequisite for creative scientific research.

The research is fundamental and at the same time applied in nature, since it is focused on clarifying new forms and methods of instilling scientific knowledge as a value and cognitive basis of the modern culture of scientific exploration and on searching for effective ways of their practical application.

According to the results of the planned research, 60 publications (total volume 51.2 d.a.) were published in domestic and foreign scientific periodicals, including:

- a collective monograph "Philosophical Education: Teaching Scientific Discourse" was prepared; https://cgo.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/phil_educ_2021.pdf

The monograph reveals the specifics of scientific discourse from the standpoint of philosophy of science and philosophy of education, analyzes its cognitive and cultural and educational dimensions. The characteristics of discourse in general are studied, such as authorship, addressability, informativeness, intertextuality, and the criteria of scientific discourse itself (subjectivity, objectivity, systematicity, criticality, justification, intentionality, etc.), which in the organization and didactics of teaching it acquire the status of concepts, the application of which determines the quality of the formation of scientists' competencies, their philosophical and methodological culture as a whole.

An analytical note "Application of discourse concepts in scientific and educational programs" was prepared and sent to the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Education, Science and Innovations (No. 220/65 dated 07.12.2021), in which it is substantiated that the result of the study is a rethinking of the cognitive and cultural and educational contexts of scientific discourse in accordance with modern logic and methodology of scientific knowledge (Yu. A. Ishchenko).

Prepared and sent to the Taras Shevchenko National University of Kyiv (№220/7 dated 01/25/2022) and the G.S. Skovoroda Institute of Philosophy of Ukraine (№220/70 dated 01/10/2022) a special course "Culture of Scientific Research" and a special course "Knowledge. Understanding. Skills. (Yu.A. Ishchenko).

The results of the research work were approved by the performers at 14 scientific conferences and round tables.

A certificate of implementation was received signed by the professor of the Department of Theoretical and Practical Philosophy and Methodology of Science of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Doctor of Philosophy, Prof. Boychenko M.I.

Certificate

on the implementation by Taras Shevchenko National University of Kyiv of the results of the implementation of the topic "Scientific Discourse: Cognitive and Cultural-Educational Contexts"

<p>Довідка про впровадження результатів науково-дослідної теми «Науковий дискурс: когнітивний та культурно-освітній контексти» (2019 -2021р.), що виконувалася у Центрі гуманітарної освіти НАН України (керівник д.філос.н, доц. Іщенко Ю. А.)</p> <p>Результати здійсненого в Центрі гуманітарної освіти НАН України наукового дослідження з проблеми наукового дискурсу та його філософсько-освітніх, світоглядних і методологічних основ (дослідницький колектив у складі: д.філос.н. Іщенко Ю.А. (керівник), д.філос.н. Рижко В.А., д.філос.н. Таранов С.В., к.філос.н. Драгогуз В.П., к.філос.н. Вергун Д.В., к.філос.н. Середюк Н.Г., н.с. Овчаренко В.В., к.екоп.н. Приходько С.В., д.філос.н. Хамітов Н.В., к.соц.н. Шаповал А.П.), дають підстави говорити про позитивні здобутки у розв'язанні поставленого перед дослідниками завдання, а саме - з'ясувати природу наукового дискурсу та способи оволодіння ним в навчанні. Соціальна та економічна значимість розвідки визначається тією величезною роллю, яку виконує наукове знання у творенні сучасного громадянського суспільства та суспільства знань в Україні. Філософсько-методологічна освіта науковця націлена, насамперед, на формування високої методологічної культури дослідника та формування його як креативної і водночас відповідальної особистості. Це порад з опануванням ним попереднім дослідницьким досвідом включає в себе формування знань та вмінь наукового дослідження, а відтак - й навчання науковому дискурсу. Останнє спирається на розвиток когнітивних вмінь на ґрунті опанування формою раціонального, обґрунтованого, аргументативного і предметного мислення, що розгортається в стійких дискурсно-комунікативних спільнотах.</p> <p>Проведена в Центрі гуманітарної освіти НАН України науково-дослідницька робота з даної теми дозволила отримати вагомий експертно-науковий результати, які накреслюють шляхи подолання існуючих недоліків в гуманітарній та філософській освіті молодих науковців, зокрема, завдяки</p>	<p>формуванню критичного мислення як необхідної передумови творчого наукового пошуку. Результати будуть корисними в навчальному процесі, розробці відповідних навчальних програм, підготовці методичних матеріалів, читанні курсу лекцій та інших формах навчання дискурсу, орієнтованого на науку.</p> <p>Проведена даним дослідницьким колективом робота заслуговує на позитивну оцінку. Матеріали їхніх досліджень належним чином оформлено у вигляді статей і тез виступів на Круглих столах та наукових конференціях, що були надруковані у фахових виданнях.</p> <p>Доктор філософських наук, професор, професор кафедри теоретичної і практичної філософії Київського національного університету імені Тараса Шевченка</p> <p>М.І. Бойченко</p> <p><i>Лістиня пропр. Бойченко М.І. Засвідчено за підписом Штампамислю А.В. Шинка 23.12.2021р.</i></p>
---	--

3) Research topic "Scientific discussion: criticism and argumentation"

Period of implementation January 2022-December 2024

Topic leader: Ph.D., Associate Professor – T. D. Sukhodub

Fundamental departmental topic.

Customer - NAS of Ukraine.

State registration number 0121U114019 Research results are disclosed in the following provisions:

1. Scientific polemical discourse, which includes as fundamental components of disputes, debates, disputes, disputes, intellectual struggle, disputes, discussions, is primarily revealed as a dialogic way of critical thinking. The formation of reasoned, critical thinking, without which there is no progress in science as a cognitive form and the main tool for the transformation of nature, society, and man, requires such a mandatory condition as scientific polemics. The connection between debatable scientific discourse and critical, reasoned thinking is interdependent and reciprocal — only under this condition is the growth of knowledge possible, and therefore scientific progress.

2. An integrative methodological approach to understanding discussion as a phenomenon of scientific discourse proceeds from the principle of deontology. The necessity of scientific discussion in modern discourse is justified by the deontological thought of classical thinkers, in particular by the position of Aristotle, who raises the question of the need to combine in cognitive activity the dimensions of “as is supposed”, that is, as is customary, as is correct, as has traditionally developed, etc., and “as is proper” (a dimension that is aimed at a corresponding model, the ideal of scientific cognition, and at a certain will of the scientist to affirm the obligatory, proper). The inevitability of the action of affirming the proper, the impossibility of removing this dimension from scientific polemical discourse is justified by the system of value orientations of scientific discussion.

3. The peculiarities of discussions in science and philosophy are revealed in connection with the understanding of scientific discourse and its types. For socio-humanitarian, natural, technical, etc. types of discourse, both general scientific and special language of reasoning, peculiar methods of proof, own logical-conceptual apparatus of judgments, certain scientific ethos of argumentation and subject of discursive discussion are inherent. Humanitarian cognition, considered in this aspect, overcomes dependence on the

definition of the sciences of the natural cycle and their "model" of building the cognitive process. At the same time, the modern stage of development of science demonstrates a tangible rapprochement of socio-humanitarian and natural sciences, the need to take into account the place of man in the studied systems, the role of spiritual foundations and value-target structures of his activity.

4. The fundamental basis of scientific discussion as an intellectual-activity process of relations between researchers is argumentation. In the history of scientific knowledge, argumentation was built primarily as a way of creating knowledge, as a form (in the logical-epistemological sense) of proving the truth of theoretical propositions proposed to the scientific community, therefore it manifested itself through a certain system of definitions, judgments, conclusions, and conceptual approaches formed by the subject of knowledge. The modern interpretation of argumentation in scientific knowledge, without denying the tradition, emphasizes the expediency of understanding discourse primarily as a communicative socio-cultural phenomenon that affects the content of arguments. Hence, the analysis of a person's mentality, his convictions and beliefs, worldviews and biographical facts, the inner worlds of the communicants of the discourse and its historical, ontological, and socio-cultural contexts acquires special importance in the modern scientific and cognitive process.

5. In the modern development of the socio-humanitarian cycle of knowledge, philosophical argumentation acquires a leading importance, which, as the analysis of the historical-philosophical process shows, permanently went beyond the limits of its own logical form and, although it retained the latter as the basis of theoretical reasoning, nevertheless relied mostly on the symbolic understanding of culture. The consequence of such a trend in the development of philosophy was the development of its own circle of philosophical argumentation, which contains arguments that also represent certain socio-cultural phenomena, such as memoirs, diaries, personally written family histories, situational life essays, descriptions of socio-historical events by their witnesses, epistolary heritage, etc.

According to the results of the planned research

— 64 publications (total volume 83 d. a.) were published in domestic and foreign scientific professional periodicals, in particular

the collective monograph "Scientific polemic: criticism and argumentation" (Kyiv: Chetverta hvylya, 2024, -388 p.; https://cgo.org.ua/wp-content/uploads/2025/01/Scientific_controversy.pdf)

The authors focus on the analysis of polemical discourse, its basic concepts (discussion, dispute, dispute, etc.), its role in the history of philosophy and science, solving urgent problems of modern civilization, culture, science, education. The culture of critical thinking and argumentation is considered as the basis for the productive activity of a modern scientist.

Analytical note No. 220/104 of was prepared and sent to the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Education, Science and Innovations 12/27/2024, that the research is a certain contribution to the achievements of modern philosophical and humanitarian science in general regarding the formation of a culture of polemical discourse as one of the fundamental grounds for overcoming crisis situations and worthy responses of scientists to modern historical challenges. (T.D. Sukhodub).

Prepared and sent to the Taras Shevchenko National University of Kyiv (№220/44 dated 10/22/2024), the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine (№220/45 dated 10/22/2024), the Institute of Sociology of the NAS of Ukraine (№220/43 dated 10/22/2024), the Center for Scientific Research and Teaching of Foreign Languages of the NAS of Ukraine (№220/42 dated 10/22/2024) special course "Culture of Scientific Polemics" (T.D. Sukhodub).

The results of the research work have been approved by the performers at 58 scientific conferences and round tables.

The results of the research on the topic can be used in the scientific research field (natural sciences, social sciences, humanities disciplines), management and public activities, and the education system.

A certificate of implementation has been received signed by the professor of the Department of Philosophy and Social Sciences of the Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, Doctor of Philology, Prof. A. Dovgan.

Certificate
on the implementation by the Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University of the results
of the implementation of the topic "Scientific Discussion: Criticism and Argumentation"

Довідка про виправдження результатів виконаної теми
«Наукова дискусія: критика та аргументація»,
дослідженої у Центрі гуманітарної освіти Національної академії наук
України (2022-2024 рр.)
(керівник к.філос.н., доц. Суходуб Т.Д.)

Критичний та аргументативний виміри наукового, у тому числі і філософського, мислення, безумовно, мають традицію пізнання, на що цілком закономірно, виходячи з логіки побудови епістемологічної стратегії стосовно теми дослідження, зважала у своїй роботі науково-дослідна група. В цьому відношенні минулі постановки проблем стосовно форм полемічного дискурсу, а це і дискусія, і дебати, і спір, діалог, інтелектуальна боротьба, диспут та ін., є феноменами мисленнєвої культури, які живлять думку й сучасних науковців, слугують підґрунтям розмислів з актуальних проблем філософії науки та сучасного наукового пізнання, яке передбачає зіткнення методологічних позицій, концептуальних підходів, ідей, гадок тощо.

Однак, при всій важливості аналітичної роботи в означеному аспекті головною заслугою розробки даної науково-дослідної теми є те, що дослідницька група Центру гуманітарної освіти НАН України передусім: зосередилася на відтворенні теоретичних, методологічних прогалин, у філософсько-культурологічній, етико-аксіологічній, соціогуманітарній сферах сучасного наукового дискурсу, поставивши завдання комплексно осмислити питання співвідношення сучасної «філософії науки» та проблемних ситуацій, що виникають у нинішньому науково-пізнавальному поступі, а також розглянути культуру полемічного наукового спілкування і як чинник вирішення актуальних соціокультурних та цивілізаційних проблем сучасного світу, який стрімко глобалізується.

Ось чому члени наукової групи, в першу чергу опікувались, як свідчить тематика публікацій, наступними питаннями: утвердження науки як засадничого фактору соціально-економічного та духовно-культурного розвитку українського суспільства; необхідності формування принципів «нової» (комунікативної) наукової раціональності; культивування аксіологічного виміру у дослідженні таких складних систем як медико-біологічні, екологічні, соціально-економічні, що, по суті, є передумовою гармонізації знань про закони природи, суспільства, моралі, культури. Не залишилися поза увагою науковців і питання інформаційних технологій, соціальних комунікацій, віртуалізації світу, що за умов інформаційного суспільства, у якому засадничого ланкою є саме наукове знання, істотно визначають перспективи гуманного розвитку сучасної цивілізації.

Проблематиці наукового пізнання, аргументації, критичного мислення, становлення комунікативного типу раціональності присвячені роботи таких вітчизняних учених як С.Б. Кримський, М.В. Попович, В.С. Лук'янець, А.С. Конверський, А.М. Єрмоленко, М.М. Кисельов, О.В. Тягло та ін. Віддаючи данину зробленому, науково-дослідна група віднайшла, на наш погляд, слушний підхід, розглянувши означене вище коло питань сучасного наукового дискурсу крізь призму дискусійності як принципу, що визначає реальний став філософії науки на початку XXI ст. Тому дослідні завдання, сформульовані

дослідницькою групою та реалізовані у розробці даної теми, сприяли розв'язанню задачі універсального осмислення сутнісних сторін розвитку культури наукової полеміки у контексті гуманітарного та природничого пізнання.

Варто також відзначити, що дослідники цілком виправдано звернули увагу у своїх доробках, а також у розробленій для аспірантів усіх спеціальностей Програмі спецкурсу «Культура наукової полеміки» на доволі складний процес виховання у науці молодих кадрів. З огляду на це завдання в публікаціях та спецкурсі доводиться необхідність усвідомлення новим поколінням науковців певних підстав творчої діяльності сучасного ученого, зокрема, настанови, що поза полемічного дискурсу, де складовими були і є такі особливі види стосунків між колегами як діалог, дискусія, диспут, теоретичний спір тощо, не існує науки, що вміння аргументувати, відстоюючи свою позицію, здатність доводити та обстоювати доцільність певного концептуального підходу – властивості, які науковцю-фахівцю слід у собі виховувати.

Отже, матеріали досліджень отримали відображення у колективній монографії «Наукова полеміка: критика та аргументація» (Київ: Четверта хвиля, 2024. — 388 с.) та низці статей, надрукованих у фахових вітчизняних та міжнародних виданнях, збірниках конференцій. Поставлені перед дослідниками мета та завдання виконані у повному обсязі, тема розкрита повноцінно, оригінально, висновки вказують на можливість практичного застосування як у сфері науки, так і у процесі соціокультурного буття.

Доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії
та суспільних наук
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Анатолій ДОВГАНЬ

A certificate of implementation has been received under the signature of the Head of the Department of Philosophy, Faculty of Linguistics and Social Communications, Kyiv Aviation Institute State University, Doctor of Philosophy, Professor Drotianko L.G.

Certificate
on the implementation by the State University Kyiv Aviation Institute of the results of the research topic
"Scientific Discussion: Criticism and Argumentation"

<p style="text-align: center;">Довідка про впровадження результатів теми «Наукова дискусія: критика та аргументація», дослідженої у Центрі гуманітарної освіти НАН України (2022-2024 рр.) (керівник к.філос.н.,доц. Суходуб Т.Д.)</p> <p>Соціокультурна та економічна значущість даного дослідження визначається тією величезною роллю, яку відіграє наукове знання, наука як соціальний інститут у сучасному суспільстві. Йдеться передусім про творення підстав цивілізаційного поступу, підвищення науково-технічного і технологічного потенціалу України, розвинення економіки та громадянського суспільства як ґрунту добробуту та етико-аксіологічних засад суспільно-політичного буття громадян. Отже, цілком обґрунтованою є позиція дослідної групи, за якою чільна увага була приділена проблемам сучасної філософії науки, питанням впливу досягнень науки на інші галузі культури, цивілізаційний поступ країни, процес прогнозування майбутнього, як і зворотного впливу суспільної практики на формулювання завдань наукового пізнання, вироблення теоретичних підходів, перегляду форм аргументації та впровадження нових систем доведення істинності знань, що є значущим як для природничих наук, так і гуманітарних.</p> <p>Зважаючи ж на те, що наука - це, насамперед, діяльність ученого, який має володіти культурою методологічного та критичного мислення, а також прийомami, способами, формами аргументації стосовно концептуальних положень, доведення правомірності власної позиції як істинної, має прагнути бути лідером у науковому співтоваристві, вміти обстоювати доцільність певного підходу до вирішення наукової проблеми тощо, обране дослідною групою тематичне спрямування наукового дослідження є актуальним.</p> <p>Концептуальний підхід, вироблений науковцями, дозволив достатньо повно проаналізувати різні аргументаційні системи, їхню етико-аксіологічну, логічну, філософську, конкретно-наукову, культурологічну та інші вимірності, показати багатоманітність інтенцій наукових дискусій та полемічного дискурсу, як вони були представлені як в історії науки, так і в сучасній філософії науки. Що є, безумовно, важливим для нинішнього етапу розвитку</p>	<p>науки. Продукування, культурна трансляція такого роду знань сприяє формуванню філософських та загальнометодологічних засад науки і водночас є підставою повсякденної фахової діяльності науковця. При цьому слід відзначити, що зміст аналізу полемічного наукового дискурсу, зроблений дослідною групою, є таким, що заслуговує на увагу як із боку вчених-гуманітаріїв, суспільствознавців, так і представників природознавчого циклу наук.</p> <p>Отже, проведена в Центрі гуманітарної освіти НАН України науково-дослідницька робота з теми «Наукова дискусія: критика та аргументація» (2022–2024 рр., керівник – к. філос. н., доц. Т. Д. Суходуб) дозволила отримати вагомі експертно-наукові результати, які накреслюють шляхи подальшої продуктивної діяльності вітчизняних науковців. Результати будуть корисними в організації науково-дослідницького процесу, а також у гуманітарній та філософській освіті, передусім, молодих науковців, особливо зацікавлених в освоєнні засадничих принципів полемічного міркування, орієнтованого на науковий дискурс.</p> <p>Результати та основні висновки проведеної науково-дослідної роботи заслуговують на позитивну оцінку. За її наслідками розроблено Програму спекурсру «Культура наукової полеміки» для аспірантів усіх спеціальностей та форм навчання. Матеріали досліджень оформлені у колективній монографії «Наукова полеміка: критика та аргументація» (К.: Четверта хвиля, 2024), у низці статей та матеріалів конференцій та круглих столів, що були надруковані у фахових виданнях.</p> <p style="text-align: right;">Доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут»» ПРОТЯНКО Л. Г. 23.11.2024</p>
--	---

4) Research topic “Mythological aspects of social processes in the era of globalization”

Period of implementation January 2024-December 2026

Topic leader: Doctor of Philosophy, Professor – M. Yu. Savelieva

Fundamental departmental topic.

Customer - NAS of Ukraine.

State registration number: 0123U105207

The purpose of the research topic is to prove the presence of manifestations of a mythological worldview in social processes of the modern globalized world and to substantiate the need for the transformation of philosophical methodology in view of the influence of myth on the state of modern society. The object of the research is the phenomenon of myth in the globalized world. The subject of the study is the essence and features of the manifestation of myth in the context of global processes, as well as the main problems of studying the future of globalization, related to the presence of mythological phenomena.

The work plan consists of performing a number of research tasks:

- To study the phenomenon of myth and mythology in the context of world and domestic philosophical traditions;
- To analyze the historical logic of the formation of the philosophy of myth and its reproduction in humanitarian knowledge;
- To study the phenomena of globalism and globalization in the context of world and domestic philosophical traditions;
- To analyze the transformations of the classical mythological worldview in the context of globalization;
- To identify mythological aspects of the latest scientific and technological ideas (transhumanism, nanotechnology, industrial revolutions, etc.) and analyze their impact on the state of a globalized society;
- To analyze the impact of myth on the state of ideologies of the globalized world;
- To identify manifestations of myth in the socio-cultural and anthropological spheres of the global world and analyze their impact on the transformation of the principles of the human dimension of society;
- To analyze political myth as a basis for strengthening and accelerating globalization processes;
- To analyze the impact of modern myth on the transformation of ethical criteria of globalism and globalization;

— To determine the future of globalism in historical periodization.

To perform the above tasks, the following methods are used:

— historical-philosophical — to determine the patterns of mutual conditioning and the influence of historical and logical aspects of the manifestation of myth in the context of the globalization of society;

— semiotic — to determine the substantive features of the formation of a modern mythological worldview, in particular, the significant criteria for the objectivity of the application of individual discursive practices in the process of globalist communication;

— dialectical — to determine the general criteria for the transformation of the rational principles of action of individual communities and individuals in the context of the functioning of global norms of the existence of society.

The implementation of these tasks will be based on the use of historical-philosophical, semiotic and communicative methodologies.

Upon completion of the topic, it is planned to:

- Preparation of a collective monograph "Social mythology in the conditions of globalism" (tentative title) (approximate volume 11–12 d. a.).

- Special course "Mythological aspects of the formation and functioning of the information society".

- Special course "Features of the functioning of ideological processes in the conditions of globalization".